

ERDAL ÖZ

DÜŞÜNÜYORUM DA,
MÜTHİŞ BİR ŞEY!

DÜZYAZILAR

ERDAL ÖZ
DÜŞÜNÜYORUM DA,
MÜTHİŞ BİR ŞEY!
DÜZYAZILAR

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Eylül 2016, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Editör: Faruk Duman

Düzeltili: Mert Tokur, Ebru Aydın

Mizanpaj: M. Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3295-9

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750732959

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

ERDAL ÖZ

DÜŞÜNÜYORUM DA,
MÜTHİŞ BİR ŞEY!

DÜZYAZILAR

♥can

Erdal Öz'ün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yaralısın, 1983

Kanayan, 1985

Gülünün Solduğu Akşam, 1986

Havada Kar Sesi Var, 1987

Odalarda, 1995

Sular Ne Güzelse, 1997

Bir Gün Yine Allı Turnam, 1998

Cam Kırıkları, 2001

Defterimde Kuş Sesleri, 2003

Yorgunlar, 2009

Yarın, Nasıl Bir Gün Olacaksın? / Günlükler 1956-1998, 2016

ERDAL ÖZ, 26 Mart 1935'te Sivas, Yıldızeli'nde doğdu. Devlet memuru olan babasıyla birlikte Türkiye'nin değişik yerlerini dolaştı. Tokat Lisesi'ni bitirdikten sonra, İÜ Hukuk Fakültesi'nde başladığı yükseköğrenimini Ankara Hukuk Fakültesi'nde tamamladı. TDK Yayın Kolu'nda, Türk Sinematek Derneği Ankara Şubesi'nde çalıştı. İstanbul'da arkadaşlarıyla birlikte *a Dergisi*'ni çıkardı. İlk öykü kitabı *Yorğunlar*, 1960'ta a Dergisi Yayınları arasında çıktı. İlk romanı *Odalarda*, aynı yıl Varlık Yayınları'ndan çıktı. Ankara'da Sergi Kitabevi'ni açtı. 12 Mart Askerî Darbesi'yle başlayan karanlık dönemde siyasal görüşlerinden dolayı üç kez tutuklandı, hapis yattı ama yargılanma sonucunda aklandı. Bu dönemi işlediği *Yaralısın* adlı romanıyla 1975 Orhan Kemal Roman Armağanı'na değer görüldü. 1975-1981 yılları arasında Cem Yayınevi'nin Arkadaş Kitaplar adlı çocuk edebiyatı dizisini yönetti. 1981'de Can Yayınları'nı kurdu. *Sular Ne Güzelse* adlı kitabıyla 1998 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, *Cam Kırıkları* ile 2001 Sedat Simavi Öykü Ödülü'nü aldı. *Kanayan* (1973) adlı öykü kitabında, *Deniz Gezmiş Anlatıyor* (1976) ve *Gülünün Solduğu Akşam* (1986) adlı anı-romanlarından sonra *Gülünün Solduğu Akşam'a* girmeyen notlar ve izlenimlerini 2003'te *Defterimde Kuş Sesleri*'nde topladı. SSCB gezisinin izlenimlerini içeren *Allı Turnam* (1976), 1998'de *Bir Gün Yine Allı Turnam* adıyla yeniden yayımlandı. *Havada Kar Sesi Var* adlı öykü kitabı 1987'de basıldı. *Dedem Korkut Öyküleri* (1979), *Alçacıktan Kar Yağar* (1982), *Babam Resim Yaptı* (2003) adlı üç çocuk kitabı yayımlandı. Erdal Öz, 6 Mayıs 2006'da aramızdan ayrıldı.

İçindekiler

Sunu	11
Günlük Değil Kedi Salçası.....	15
Yerli Olmak.....	23
Halka Yönelmek.....	29
Halka Yönelmek ya da “Yanılmalar Bütünü”	33
“Haney Yaşamalı” mı?.....	37
Canlı Kişiler	41
Korkak Kuşak	45
<i>Topal Koşma</i> ’nın Özü	51
<i>Topal Koşma</i> ’nın Biçimi.....	57
<i>Topal Koşma</i> ’nın Dili	65
Vüs’at O. Bener’de “Korku Çizgisi”	71
Hikâyenin Kovaladığı Şiir	77
Trenlere Çikolata Yediren Adam.....	81
İçkilerle Aşkla da Gelen.....	91
Panayır	97
Yaşar Kemal’in Yanılan Kızgınlığı	103
Şiirde Bütünlüğe Doğru	109
Ataç’tı.....	123
Tanııtma Yazıları	131

<i>Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü</i>	137
TRT “Kişiliksiz Muhtariyet”	141
Öğretmen Duyşen.....	153
Şiirimizin Büyük Proleterleri.....	157
Orhan Kemal’e Yeniden Başlamak.....	163
“Su Gibi Yararlı Olmak”	167
Güncellik, Başlıca Sorunlardan Biri Olarak Önemli.....	173
Şaşırtıcı Bir Genç Ustaydı	179
Umudu ve Bilinci Paylaşan Mektuplar.....	181
Orhan Kemal’in Yaşamını Yapıtından Ayrı Tutamayız.....	185
Sevgili Emil Galip	
Birlikte Düşünmeyi Özleten Bir Aydıncı O.....	189
Tutuklu Olmadığım İçin Özür Dilerim	193
Necip Fazıl Dedikleri	201
Arkadaşım, Dostum Adnan Özyalçınır	209
“Dilin Isısı” Diyor Ataç	229
Öykü Deyince.....	237
<i>Sen Vatan Haini Misin Baba?</i>	243
Anıları Yazmak.....	249
Ellinci Sanat Yılı İçin.....	255
Ankara Deyince	259
Bugünkü Türkçemiz Üstüne Birkaç Çekingen Söz.....	263
1971’i Konuşmak	273
Hem Okumak Hem Yazmak	281
Öykü Üzerine Söylediklerim.....	28

SUNU

Çok erken başlamış yazmaya. Yalnızca öyküye değil, kâğıt kalemle haşır neşir olmaya da çocuk yaşta düşkün olmuş. Mektup yazmaya, günlük tutmaya, aldığı mektupları –puluna varıncaya kadar– biriktirmeye çok önem vermiş hep. Bu, ona gü-rül gü-rül bir yaşam hazırlamış elbette. Ülkesinin nabzını kendi damarlarında hissetmiş. Bu bazılarımıza olur. Başımızı derde sokmak, yaşama karışmak, çok insan tanımak ve durmaksızın, pek çok tasarının peşinde koşmak için gelmişizdir sanki bu dün-yaya. Kendimiz için belirlediğimiz bir üst çizgi vardır sanki de; o çizginin altında kalmamak, hep yükseklerde, yaşam çizgimi-zin üstünde, bir canbaz gibi coşku ve tehlike içinde gezinmek zorundayızdır. “Korku çizgisi,” diyor Erdal Öz o çizgiye. Bir yaz-ar, korkmalıdır o çizginin altına düşmekten. Ve onu her defa-sında, yapabiliyorsa, biraz daha yükseğe taşınmalıdır. Bu onun sanat yaşamını zorlaştıracak mıdır? Elbette. Ama onun yaşa-mında olsun zaten böyle bir zorluk; okurunun karşısına, elinden gelenin en iyisiyle çıkmak, en birinci görevidir bir yazarın.

Erdal Öz, bu kitaptaki yazıları okuyunca göreceksiniz, edebiyat dünyasına girdiği yirmili yaşlarından başlayarak en başta “okura saygı” dediğimiz şeyi özümsemiştir. İlkın, kendisi de bir okurdur çünkü. Bu doymak bilmez okur, diyelim Arda-han’da askerlik yaptığı sırada bir çadır nöbetindedir ve çadırın üstüne de kar yağmaktadır. Sonra gerçi “Kardır Yağan Üstümü-ze” öyküsünde bu duyguyu da aktaracaktır ama, orada da kita-bı bırakmamıştır elinden. Kar altında, çadırının içinde, Renan okur örneğın. İşte, belki şöyle bir düşünce gelebilir aklımıza: O

dağ başında, bir okur, kar altında bir kitap okumaya başlamışsa, işte o yazar, o okur için, elinden gelenin en iyisini yapmış olmalıdır.

Ama bu, “okur için yazmalı” anlamına gelmemelidir elbette. Onun deyişiyle, “okuru hiçlememelidir” bir yazar, hepsi bu.

Okura saygının yanında, bir de “dil sevgisi” vardır; yine en başından, ölümüne dek o dil sevgisinin tüm salınımlarını görebilirsiniz Erdal Öz’de. Ataç’ın Türkçeye adanışı ile –dilin ısıtı, dermiş Ataç– Sait Faik’in dil sevgisi –kanımda dolaşan şu Türkçe, dermiş o da– zihninden hiç çıkmamıştır. Çok yerde anar onları. Dille uğraşmak, öykünün içindeki dil estetiğinin tadını çıkarmak, en büyük zevki olmuştur. Bu kitabın sonunda yer verdiğimiz, “Öykü Üzerine Söylediklerim” yazısını, *Sular Ne Güzelse* üzerine yaptığı söyleşilerden yola çıkarak oluşturduğu anlaşılıyor. Tüm yazarlık birikiminin sonuçlarını sergilediği bu yazının bir yerinde, dil işçiliğinin verdiği tadı bakın ne güzel anlatıyor Erdal Öz:

Sözcüklerle oynamak, tanıklıkları, saptamaları sözcüklerle boğuşarak, sözcüklerle sevişerek birer görüntüye çevirmek; bu görüntülerden büyüklü küçüklü birer bütünlük çıkarmak, yani yaratmak; yani bir tür ölümün üstesinden gelip, yaratılan gerçeklerle ölümden de sonra bir uzak noktalara uzanmak, şimdi düşünüyorum da, müthiş bir şey. Bir tür Tanrı’yla yarışmak gibi bir şey...

Erdal Öz, *Pazar Postası, a Dergisi, Yeditepe* gibi dergilerde kaleme aldığı gençlik yazılarında bir yanıyla hayli atak; gözünü budaktan sakınmıyor, alabildiğine eleştirel tutumuyla, o dönemin devrimci usta edebiyat eleştirmeni Ataç’ın yolundan gitmeye kararlı görünüyor. Yeni kitapları inceleyip eleştirirken, bir yandan kendi edebiyat anlayışını, eleştiri anlayışını da kurmaya çabılıyor: “Şiirin birimi kelimelerdir,” diyor örneğin, “hikâyenin birimi ise cümleler.” Öyleyse, öykünün asıl varlık nedeni de ancak cümlelerle ortaya konabilir. Bu da, cümlenin, özellikle bir öykücü için, ne denli önemli bir şey olduğunu gösteriyor. İşte, dille, Türkçeyle sevişmek, dediği şey de, sonunda ölüme direnmenin, ölüm karşısında yaşamın coşkusundan, eğlencesinden,

mizahından yana tavır almanın ve edebiyat yoluyla Tanrı'yla yarışır gibi bir güzelliğin yolunu açıyor. Dolayısıyla, öykü cümlesi, Erdal Öz için en kutsal mekânlardan biri haline geliyor. Şiirin birimi olan kelime yerine, insanı “giz”e, “artistliğe” kaçmadan anlatmanın yolu olarak “cümle”. Şöyle diyor:

Cümlenin kelimelerle kurulduğu, bilinen bir gerçek, cümlenin birimidir kelime; onsuz olamaz. Böyle olunca da, hikâye de, amacı olan cümlelere ulaşmak için kelimelerden hareket etmek, onlarla boğuşmak zorunda kalır. Ne var ki, şiirin kelimelerle boğuşmasından ayırdır bu. Şiirde kelime çabası doğrudan doğruyadır, hikâyede ise dolayısıyladır.

Edebiyat ortamına girdiğinde, Türkiye artık yavaş yavaş 27 Mayıs'ı doğuran o şartların içinde, toplumsal bakımdan büyük bir hareketliliğe yaklaşmaktadır. Dil devrimini tamamlamak, o devrimin kazanımlarıyla yeni, dünyaya yaraşır, daha derin bir edebiyat yaratmak çabasıyla başladığı, katıldığı düşünce hayatı, üniversitedeki arkadaşlarıyla birlikte kurduğu *a Dergisi*, İstanbul'un yarı bohem kültürü, gençlik aşkları, yazma, yaratma coşkusu, bütün bunlar birden kesiliverir. Yaşam zorlukları onu Ankara'ya sürükler, ardından siyasal bağlanma yılları gelir, Türkiye İşçi Partisi içerisinde örgütlenir. Böylece, başka tercihler öne geçer, dergi, gazete yazıları azalır, yaşam mücadelesi baskın çıkar ama edebiyata bağlılığı hiç azalmaz.

Başından beri, katı bağlanmaları hiç benimsememiştir. Gençlik yazılarından başlayarak açıkça, çekinmeden yazar: “Kimi yazarlar, dıştaki olgulara yapıtlarında ayna tutarlar. Salt bunu yaparlar. Onların yapıtları salt dıştaki olguların yansıtılmışıdır. Sanatla ilintili bile saymam onları.” Yani, yazar, ele aldığı öykü ya da roman kişisini bize “içeriden” de anlatabilmedir. Onun iç dünyasına inmek zorundadır. Yoksa, o günlerin deyimiyle, o öykü kişisi “kandırmaz” bizi. Kandırmaz. Çünkü edebiyat insanı anlatır ve insan da hiçbir biçimde tek boyutlu bir varlık değildir. “Dış olgular”ın yanında “iç olgular” vardır bir de. Ve edebiyatla ilintili olanlar da onlardır aslında. Bireycilikle suçlanır. “Bireyi anlatmak bireycilik değildir ki,” der, “bireyi anlatan bir hikâye, neden aynı zamanda toplumcu da olmasın?”

Bu kitap, yirmili yaşlarından başlayarak edebiyat dünya-

mıza girmiş Erdal Öz'ün, kimi dergi ve gazetelerde kaleme aldığı düzyazıları bir araya getiriyor. Kitabı hazırlarken, zaman zaman tekrar ettiği, çok benzer konulara değindiği için, bu yazıların içinden, mümkün olan en geniş seçkiyi yapma yoluna gittik. Erdal Öz, bazı yazılarını, kimi söyleşilerinden yola çıkarak yazı haline getirdiği metinleri gözden geçirmiş, bilgisayarına kaydetmişti. Dolayısıyla söz konusu metinler ilk kez burada yayınlanıyor. *Düşünüyorum da, Müthiş Bir Şey!*, tam bir "Erdal Abi" cümlesi, kitaba bu adı vermemizin nedeni bu. Yazma eylemi için söylüyor bunu. "Düşünüyorum da, müthiş bir şey," diyor, "Tanrı'yla yarışmak gibi bir şey!"

Faruk Duman
1 Ağustos 2016

GÜNLÜK DEĞİL KEDİ SALÇASI

“Hayatımın günlüğünü günü gününe tutmuş olsaydım, şimdilerde bir Larousse sözlüğü olurdu elimde.”

MAX JACOB

“Bu günlüğü neden tutuyorum? Yatarken aklıma bu geldi. Evet bunu şimdiye kadar düşünmemiş olsam da beni bu işe iteleyeni bir neden olmalı.”

Yeni çıkan *Günlük*¹ adlı kitabının bir yerinde, bunları söylüyor Salâh Birsal. Bir gün düşünmüş: “Bu günlüğü neden tutuyorum?” diye. Yatarken gelmiş aklına. O zamana kadar neden yazdığını düşünmemiş. (Hep bu nedensizlik, çoğu sanatçılarımızın başını yemiştir diye düşünüyorum. Nedensiz bir sanat... Neyse; ayrı konu bu.) Sonra düşünmüş, ille de bir neden bulmak istemiş. Zorlamış kendini ve bulmuş bir neden. Şöyle: “Doğrusu edebiyat alanında gerçek adına konuşanlar o kadar azaldı, gerçek dediğimiz ışık yalanla dolanla o kadar bezendi ki her aydının veya aydın olmak fikrini güdenin ortaya atılıp bir şeyler yapması veya yapmak üzere didinmesi kaçınılmaz bir hal aldı.” Aslında “Salâh Birsal dostumuz”

1. Salâh Birsal, *Günlük*, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 1955.

bunun için günlük tutuyormuş. Gerçek denilen ışığı yalansız dolansız bir o verebilirmiş, yani gerçek salt onun kafasındaymış, onun ötesindekiler hep yalancılar, dolancılarmış... mış... mış. “Aklıma bir soru çıkıyor” (soru akla nasıl çıkar? Anlamadım...) “Benim bu atılışım ortalığı büsbütün karıştırmaktan başka bir işe yarar mı?” diyor. Sanmıyorum. “Bunu şimdiden kestiremem ama ortalık o denli karışık ki, benim karıştırmam belki biraz durulmasına yol açabilir,” diyor. Sanmıyorum diyorum.

Anlaşılacağı gibi, eğlenceli bir kitap *Günlük*. Sine-mada, tiyatroda leblebi, çekirdek yiyeceğime ben hep bu *Günlük*'ü açıp okuyorum. Siz de yapın. Aynı tadı bulacaksınız.

Ne var ki “Günlük” adını yakıştıramadım ben bu kitaba. Batı’da günlük tutan çok sanatçı var. Örneğin, bildiklerimden Delacroix, Kafka, Vigny, Maurois, Valéry, Gide, Baudelaire, Mauriac... Bunlara Mallarmé, Max Jacob, Çehov’u da katabiliriz... Bu sonuncuların gençlere öğüt diye yazdıkları da aslında birer gündüktür. Bütün bunlarda bir ortak yön var: Bu ortak yönden, şöyle bir günlük anlayışı çıkarabiliriz: Günlük, o günkü kişisel duygu, düşünce, yargı ve tasarımları, daha belirgin; daha elle tutulur kılmak, unutmamak, saptamak (tespit etmek) amacıyla not defterine yazmaktır. Edebî anlamda günlük; sanatçının anı defteri tutmasıdır. Ben, bu davranışları, Salâh Birsel’in *Günlük* adını verdiği kitabında bulamadım. Salâh Birsel, düzyazılarını günlük adı altında toplamış. Öyle ki; örneğin aklımda kalanlardan 18 Nisan 1955 günlü yazıyı *Vatan* sanat sayfasında “Şiir ne değildir?” başlığı altında, 25 Aralık 1952 günlü yazıyı da *Yenilik* dergisinde “Kültür Edebiyatı” başlığı altında, öncelerde okumuştum. Ayrıca, Batı’da “günlük” o derece kendisi için yazılır ki, çoğu günlükler; yazarları öldükten sonra derlenip yayımlanmıştır. Bildiklerimden Delacroix, Flaubert, Kafka, Çehov;

Mallarmé hep böyledir. Salâh Birsel dostumuz ise salt, “Türkiye’de ilk günlük tutan kişi” olmak amacıyla kedi salçası gibi (Amerikalılar akla gelen her şeyi karıştırıp bu isimde bir yemek yaparlarmış. İşte onun gibi) bir kitap hazırlamış. Adını da “Kedi Salçası” değil de “Günlük” koymuş. O kadar.

Neler yapmak istemiş bu kitapta Salâh Birsel? Bunu gördük. Ama, neler yapamamış? İşte biz bunu cevaplayacağız.

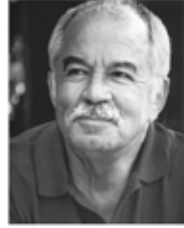
Bir kere, kitap, okuyucuyu ilgilendirmeyen bir yığın sözle dolu. Kendi davranışlarını anlatıyor yazar. Neymiş? Örneğin; Gide’in *Seçme Yazılar*’ını okumuş yeniden, pek beğenmiş. *Bir Komiser Geldi* oyununu seyretmiş. Zeyrek Yokuşu’nda Muzaffer Tayyip’in “Evadoksiya” şiirini hatırlamış. Çoktandır yazmıyormuş, bugün karar vermiş, yeniden yazmaya başlayacakmış. Yaşayışı huyuncaymış. Keyfine göre dost tutar ya da bozuşurmuş. Dün, Eyüp Mezarlığı’ndan geçmiş. Üç-beş tanecik dostu olsa yetermiş. Bir dostuna gitmiş bir gece. İki tane badem kurabiyesi almış, hem de Antep’te... Yağlar hilyeliymiş miş... miş... miş... “İyi ya, bize ne bunlardan?” diyesi geliyor insanın... Ortaokuldayken ben de anılarımı bir deftere yazardım. “Bugün kar yağdı... Bugün K.lara gittik. Bugün R.den mektup aldım. Bugün 35 liraya ayakkabı aldık,” gibi. Ama onları yayımlamayı (!) hiç düşünmedim. Kendim için yazardım. Salâh Birsel’in bu *Günlük*’ü kendisi için yazmadığı o kadar belli ki... Örneğin bir yerde Ataç’a, bir yerde A. Benk’e cevap veriyor. Küçük Sahne’de gördüğü *Babayiğit*’i bile günlükte eleştiriyor. Bunlar da gösteriyor ki eser bir günlük olamamıştır.

Günlük, hiçbir nedeni açıklayacak güçte değil.

“Şiirin dörtlüklerle mi, yoksa mısra sayısı olmıyan parçalarla mı yazıldığı vakit daha imkânlı sayılabileceği...” Hâlâ bu düşünceleri yenilemesini gülünç buluyorum.

50 kuşağının öncü yazarlarından Erdal Öz, edebiyatımıza yalın bir dille yazılmış birbirinden değerli eserler armağan etmiştir.

Ben, kendi yazdıklarımın ilk okuruyum. Yazdığım her cümle, her paragraf, okur olarak kendimi düşünüp yazdığım, okur olarak benim beğenimden süzülüp geçecek cümleler, paragraflardır. Benim kafamdaki okurum "ben"im, kendimim. Başkaları beni ilgilendirmez. Öyleyse, benim okurum, benim yazdıklarımın hoşlanabilmek için, benim yapımda, benim düzeyimde, benim beğeni düzeyimde biri olmak zorundadır.

Erdal Öz, çok genç yaşında şiirler, öyküler, inceleme yazıları yazarak başlamıştı edebiyata. Dönemin *Pazar Postası*, *Yeditepe*, *a Dergisi* gibi ünlü sanat dergilerinde cesur yazılar kaleme almış, 71 Askerî Muhtırası'nı izleyen tutukluluk süreçlerinde öyküye, edebiyat yazılarına ara vermek zorunda kalmıştı. Bu kitap, edebiyatımızın bu önemli isminin düzyazılarını bir araya getiriyor. Onu daha yakından tanımak, edebiyat görüşünü doğrudan öğrenmek için okura olanak tanıyor.

ISBN: 978-975-07-3295-9

9 789750 732959